

INNOVATSION DIZAYN-RAQAMLI IQTISODIYOTNING RAQOBATBARDOSH OMILI SIFATIDA

Andijon davlat universiteti

Sport va madaniyat fakulteti

Abdualilov Abduvohid Abduhalimovich katta o‘qituvchi

E-mail: vohidrahmon1@gmail.com

Dizayn: libos va gazlamalar ta’lim yo‘nalishi 1-kurs talabasi

Asadullayeva Azizaxon Baxtiyor qizi

E-mail: azizaasadullayeva1902@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada innovatsion dizaynning raqamli iqtisodiyot sharoitida raqobatbardoshlikni ta’minlovchi muhim omil sifatidagi o‘rni va ahamiyati tahlil qilinadi. Zamonaviy dizayn yondashuvlari — foydalanuvchiga yo‘naltirilgan dizayn (User-Centered Design), dizayn fikrlash (Design Thinking), servis dizayni hamda raqamli mahsulot dizayni — korxonalar va startaplarning bozor raqobatida ustunlikka erishishiga xizmat qilishi ilmiy asosda yoritiladi.

Kalit so‘zlar: innovatsion dizayn, raqamli iqtisodiyot, raqobatbardoshlik, zamonaviy dizayn yondashuvlari, dizayn fikrlash (design thinking), foydalanuvchi tajribasi (UX/UI), raqamli mahsulotlar, innovatsiya, bozor raqobati, brend imiji, raqamli transformatsiya, servis dizayni, startaplar, raqamli platformalar

Аннотация В данной статье анализируется роль и значение инновационного дизайна как важного фактора обеспечения конкурентоспособности в условиях цифровой экономики. Современные подходы к дизайну — ориентированный на пользователя дизайн (User-Centered Design), дизайн-мышление (Design Thinking), сервис-дизайн и дизайн цифровых продуктов — научно обосновываются как инструменты, способствующие достижению конкурентных преимуществ предприятий и стартапов на рынке.

Ключевые слова: инновационный дизайн, цифровая экономика, конкурентоспособность, современные подходы к дизайну, дизайн-мышление (design thinking), пользовательский опыт (UX/UI), цифровые продукты, инновации, рыночная конкуренция, брендовый имидж, цифровая трансформация, сервис-дизайн, стартапы, цифровые платформы.

Abstract This article analyzes the role and significance of innovative design as a key factor in ensuring competitiveness in the context of the digital economy. Modern design approaches — User-Centered Design, Design Thinking, service design, and digital product design — are scientifically examined as tools that enable enterprises and startups to achieve competitive advantages in the market. The study explores the effectiveness of integrating innovation and design in digital platforms, mobile applications, e-commerce, and service sectors.

Keywords: innovative design, digital economy, competitiveness, modern design approaches, design thinking, user experience (UX/UI), digital products, innovation, market competition, brand image, digital transformation, service design, startups, digital platforms.

Bugungi kunda globallashuv va raqamli transformatsiya jarayonlari iqtisodiyotning barcha sohalariga chuqur kirib bormoqda. Raqamli iqtisodiyot sharoitida korxonalar va tashkilotlar o'rtasidagi raqobat faqat texnologik ustunlik yoki narx siyosati bilan belgilanmay, balki innovatsion yondashuvlar, foydalanuvchiga yo'naltirilgan yechimlar va yuqori darajadagi dizayn madaniyati orqali

shakllanmoqda. Shu jihatdan innovatsion dizayn raqamli iqtisodiyotda raqobatbardoshlikni ta'minlovchi muhim strategik omil sifatida namoyon bo'lmoqda.

Zamonaviy dizayn yondashuvlari mahsulot va xizmatlarni yaratishda nafaqat estetik ko'rinishga, balki ularning funksionalligi, qulayligi va foydalanuvchi tajribasiga alohida e'tibor qaratadi. Ayniqsa, dizayn tafakkuri (Design Thinking), foydalanuvchiga yo'naltirilgan dizayn (User-Centered Design), UX/UI dizayn hamda raqamli branding kabi konsepsiyalar innovatsion mahsulotlarni ishlab chiqishda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ushbu yondashuvlar orqali bozor ehtiyojlariga mos, raqobatbardosh va iqtisodiy jihatdan samarali mahsulotlar yaratilmoqda. Raqamli iqtisodiyotda innovatsiya jarayoni tezkorlik va moslashuvchanlikni talab qiladi. Bunday sharoitda dizayn nafaqat yakuniy mahsulotning tashqi ko'rinishini belgilovchi vosita, balki muammolarni aniqlash, yechimlarni sinovdan o'tkazish va qiymat yaratish jarayonining ajralmas qismiga aylanadi. Innovatsion dizayn orqali korxonalar bozor talablariga tez moslashadi, iste'molchilar ehtiyojlarini chuqurroq anglaydi va raqobatchilardan ajralib turish imkoniyatiga ega bo'ladi. Shuningdek, bozor raqobatining kuchayib borishi sharoitida dizayn mahsulot va xizmatlarning qo'shimcha qiymatini oshiruvchi omil sifatida namoyon bo'lmoqda.

Raqamli platformalar, mobil ilovalar va onlayn xizmatlar misolida dizayn sifati foydalanuvchi ishonchi, brend imiji va iqtisodiy samaradorlikka bevosita ta'sir ko'rsatmoqda. Shu sababli innovatsion dizaynni rivojlantirish raqamli iqtisodiyotning barqaror rivoji va bozor raqobatida ustunlikka erishishning muhim sharti hisoblanadi. Mazkur tadqiqotda innovatsion dizaynning raqamli iqtisodiyot sharoitidagi o'rni, zamonaviy dizayn yondashuvlarining innovatsiya jarayoniga ta'siri hamda bozor raqobatini kuchaytirishdagi ahamiyati ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari raqamli iqtisodiyot sharoitida raqobatbardosh mahsulot va xizmatlar yaratishda dizaynning strategik rolini aniqlashga xizmat qiladi.

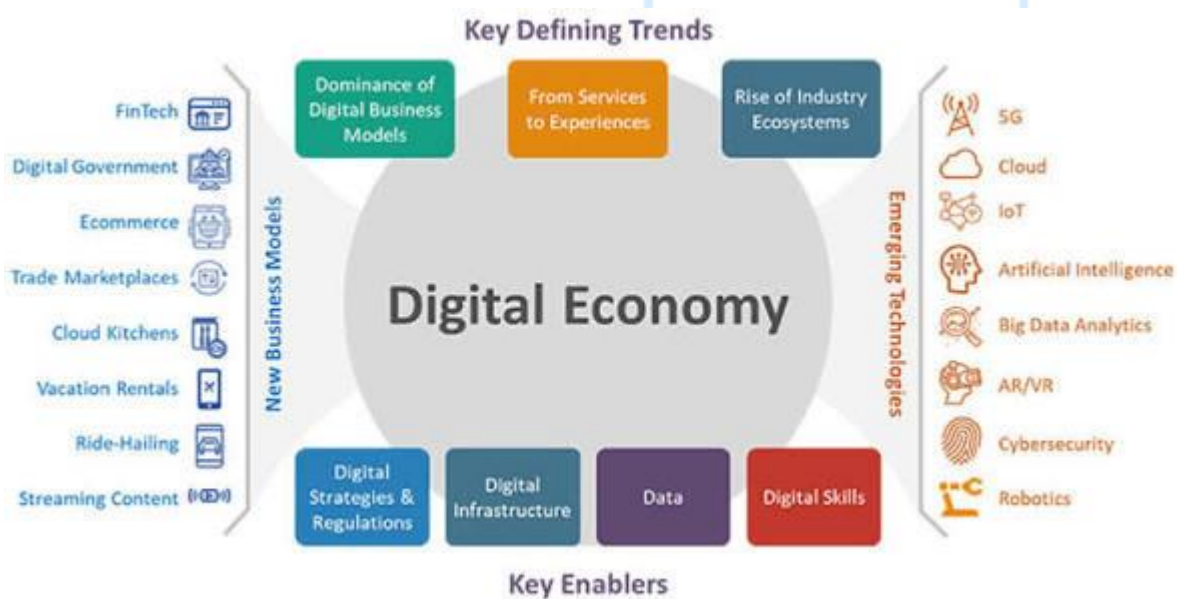

Raqamli iqtisodiyot sharoitida innovatsion dizayn tushunchasi va ahamiyati

Raqamli iqtisodiyot — bu axborot-kommunikatsiya

texnologiyalariga asoslangan, bilim va ma'lumotlar asosiy resurs hisoblangan iqtisodiy tizimdir. Bunday muhitda innovatsion dizayn nafaqat mahsulotning tashqi ko'rinishini shakllantiruvchi omil, balki qiymat yaratishning muhim mexanizmi sifatida namoyon bo'ladi. Innovatsion dizayn raqamli mahsulot va xizmatlarning foydalanuvchi ehtiyojlariga moslashuvchanligini, qulayligini hamda bozordagi jozibadorligini ta'minlaydi.

Raqamli iqtisodiyotda dizayn innovatsiyasi texnologik yangiliklar bilan chambarchas bog'liq bo'lib, u biznes modellarining takomillashuviga xizmat qiladi. Masalan, mobil ilovalar, elektron tijorat platformalari, raqamli ta'lim tizimlari va moliyaviy texnologiyalar (FinTech) dizayn orqali foydalanuvchi tajribasini yaxshilashga intiladi. Natijada dizayn mahsulotning funksional qiymatini oshiradi va uning bozor raqobatida ustunlikka ega bo'lishini ta'minlaydi.

Innovatsion dizaynning raqamli iqtisodiyotdagi o‘rni va funksiyalari

Raqamli iqtisodiyotda innovatsion dizayn qiymat yaratishning markaziy omiliga aylanib, texnologiya, biznes va foydalanuvchi ehtiyojlari o‘rtasida bog‘lovchi ko‘prik vazifasini bajaradi. Dizayn mahsulotning nafaqat vizual jihatini, balki uning funksional samaradorligini, qulayligini va bozordagi raqobatbardoshligini ta‘minlaydi.

1-jadval. Innovatsion dizaynning raqamli iqtisodiyotdagi asosiy funksiyalari

№	Funksiya	Tavsifi	Iqtisodiy ta‘siri
1	Qiymat yaratish	Foydalanuvchi ehtiyojiga mos yechim ishlab chiqish	Daromad oshishi
2	Raqobatbardoshlik	Mahsulotni bozorda ajratib ko‘rsatish	Bozor ulushi kengayadi
3	UX optimallashtirish	Foydalanuvchi tajribasini yaxshilash	Mijoz sodiqligi
4	Brend imiji	Vizual identifikatsiyani mustahkamlash	Brend ishonchliligi
5	Innovatsiyani tezlashtirish	Prototiplash va testlash	Vaqt va xarajat tejaladi

Innovatsion dizaynning asosiy vazifasi — murakkab texnologik yechimlarni oddiy, tushunarli va qulay shaklda taqdim etishdir. Bu esa iste‘molchilarning ishonchini oshiradi, brendga sodiqlikni shakllantiradi hamda kompaniyaning iqtisodiy samaradorligiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi.

Zamonaviy dizayn yondashuvlari innovatsiya jarayonining markazida inson omilini qo‘yadi. Ayniqsa, **Design Thinking (dizayn tafakkuri)** va **User-Centered Design (foydalanuvchiga yo‘naltirilgan dizayn)** yondashuvlari raqamli mahsulotlar yaratishda keng qo‘llanilmoqda. Ushbu metodologiyalar muammoni aniqlash, foydalanuvchi ehtiyojlarini chuqur tahlil qilish va samarali yechimlarni ishlab chiqishga yo‘naltirilgan.

UX (User Experience) va UI (User Interface) dizayn innovatsiyaning amaliy ko‘rinishi bo‘lib, ular orqali mahsulotdan foydalanish jarayoni qulay va intuitiv shaklga keltiriladi. UX dizayn foydalanuvchi tajribasini tahlil qilsa, UI dizayn vizual interfeys va estetik jihatlarni ta‘minlaydi. Ushbu ikki yo‘nalish uyg‘unligi mahsulotning bozorda muvaffaqiyat qozonishida hal qiluvchi ahamiyatga ega.

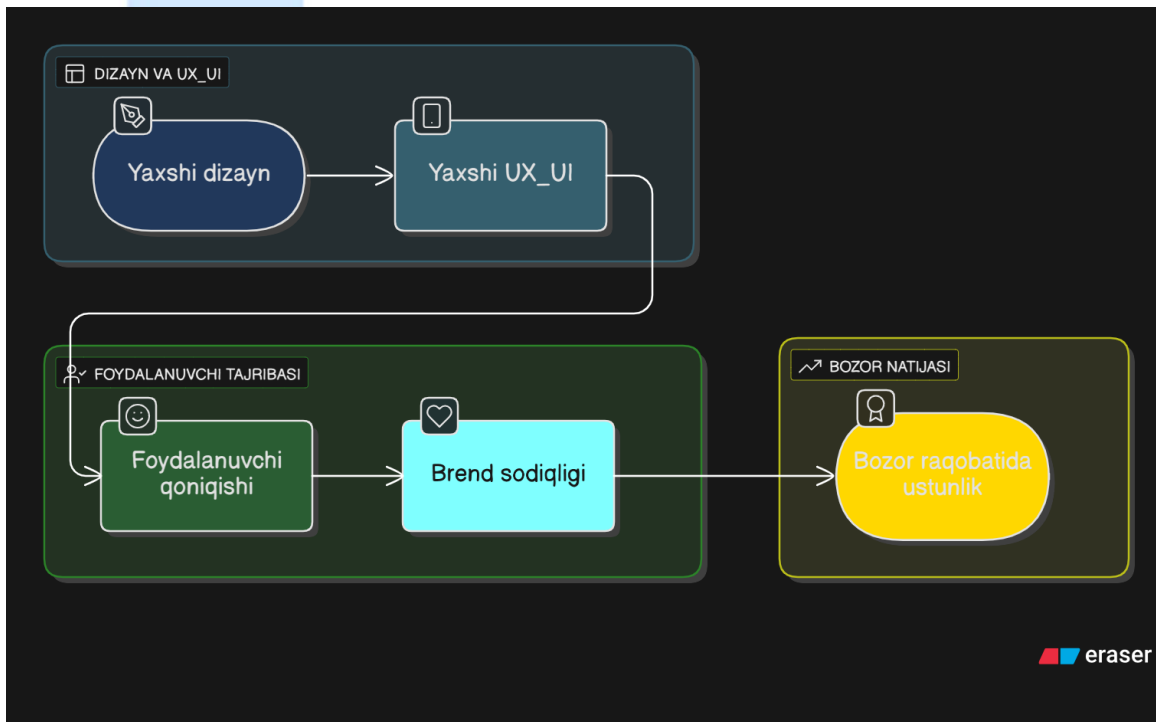
Zamonaviy dizayn yondashuvlarining innovatsiyaga ta’siri

Zamonaviy dizayn yondashuvlari innovatsiya jarayonini tizimli va samarali tashkil etishga xizmat qiladi. Ayniqsa, Design Thinking va UX/UI metodologiyalari raqamli mahsulotlar ishlab chiqishda keng qo‘llaniladi.

2-jadval. Zamonaviy dizayn yondashuvlarining taqqoslamali tahlili

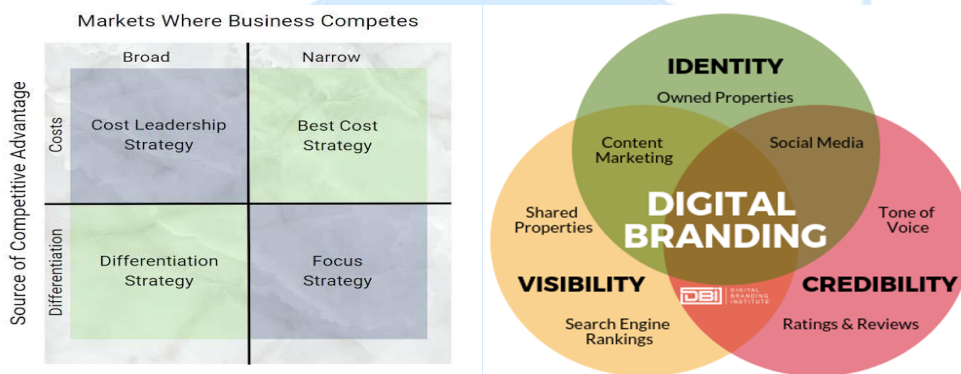
Yondashuv	Asosiy maqsad	Qo‘llanilish sohasi	Natija
Design Thinking	Muammoni chuqur anglash	Startaplar, IT	Innovatsion yechim
User-Centered Design	Foydalanuvchiga moslashuv	Veb, mobil ilovalar	Qulay interfeys
UX dizayn	Tajriba optimallashtirish	Raqamli mahsulotlar	Sodiqlik
UI dizayn	Vizual jozibadorlik	Raqamli platformalar	Estetik ustunlik

Diagramma 1. Design Thinking bosqichlari (tavsif)

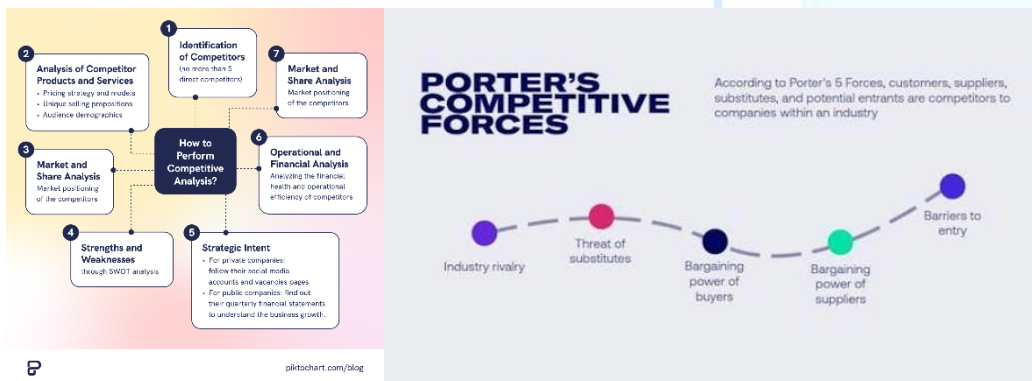
Ushbu jarayon innovatsiyani tezlashtiradi va bozorga mos mahsulot yaratishni ta'minlaydi.

Zamonaviy dizayn yondashuvlari innovatsiyani tezlashtiradi, chunki prototiplash, testlash va iteratsiya jarayonlari orqali xatolar tez aniqlanadi va bartaraf etiladi. Bu esa mahsulotni bozorga chiqarish vaqtini qisqartiradi hamda raqobatbardoshlikni oshiradi.

Innovatsion dizayn va bozor raqobati o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik

Bozor raqobati kuchaygan sharoitda innovatsion dizayn kompaniyalar uchun strategik ustunlik manbai hisoblanadi. Dizayn orqali mahsulot va xizmatlar differensiallashadi, ya'ni raqobatchilardan ajralib turadi. Ayniqsa, raqamli bozorda bir xil funktsiyaga ega mahsulotlar orasida tanlov ko'pincha dizayn sifati va foydalanuvchi tajribasiga bog'liq bo'ladi. Innovatsion dizayn brend imijini mustahkamlashda ham muhim rol o'ynaydi. Raqamli branding, vizual identifikatsiya va interaktiv dizayn elementlari iste'molchilarda ijobiy taassurot uyg'otadi va bozorga chiqish imkoniyatlarini kengaytiradi. Natijada dizayn korxonaning uzoq muddatli raqobatbardoshligini ta'minlovchi omilga aylanadi. Shuningdek, dizayn orqali yaratilgan innovatsiyalar bozor talablariga tez moslashishga yordam beradi. Bu esa kompaniyalarga yangi segmentlarni egallash, mijozlar bazasini kengaytirish va iqtisodiy barqarorlikka erishish imkonini yaratadi. Shu sababli innovatsion dizayn raqamli iqtisodiyot sharoitida bozor raqobatini kuchaytiruvchi va iqtisodiy samaradorlikni oshiruvchi muhim omil sifatida baholanadi.

Innovatsion dizayn va bozor raqobati o'rtasidagi bog'liqlik

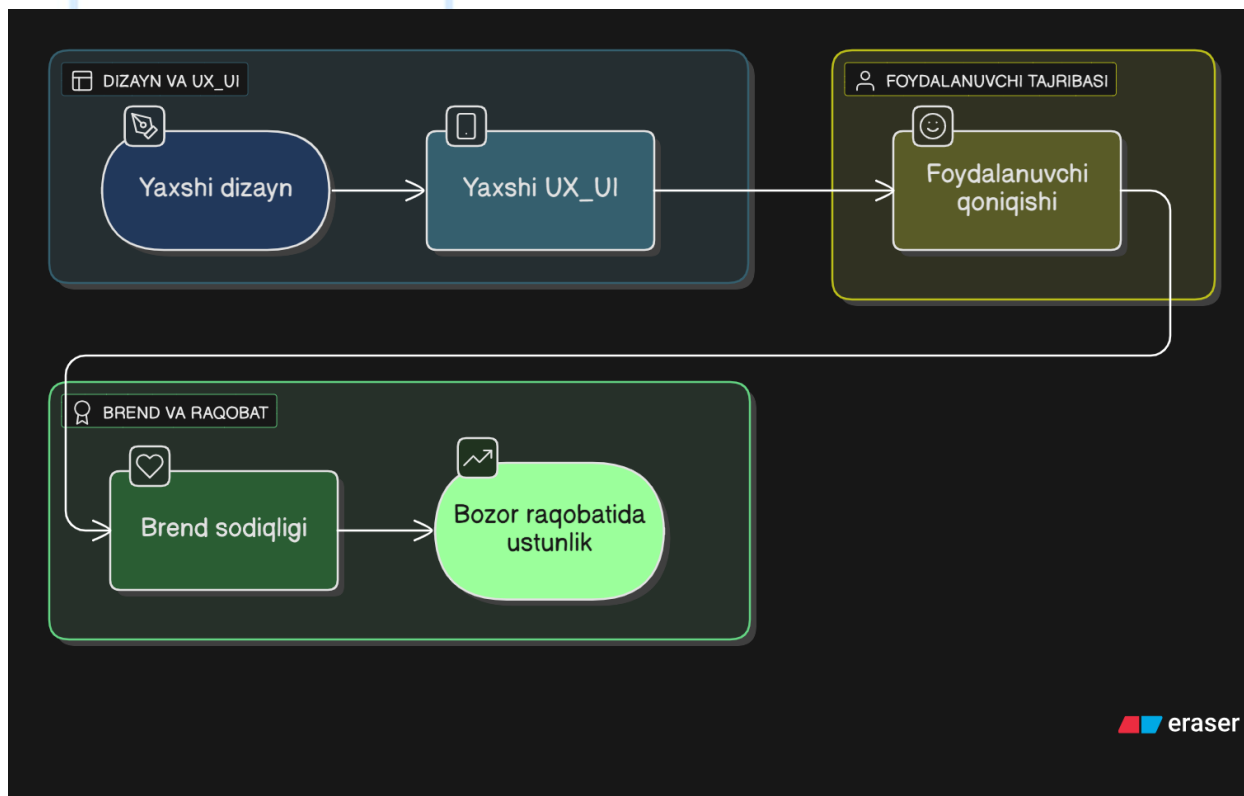
Bozor raqobati kuchaygan sari dizayn mahsulotning strategik ustunligiga aylanadi. Ayniqsa, raqamli platformalarda dizayn sifati iste'molchi tanloviga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

3-jadval. Dizayn sifati va bozor natijalari o'rtasidagi bog'liqlik

Dizayn darajasi	Foydalanuvchi qoniqishi	Brend ishonchi	Raqobatbardoshlik
------------------------	--------------------------------	-----------------------	--------------------------

Past	Past	Past	Past
O'rtacha	O'rtacha	O'rtacha	O'rtacha
Yuqori	Yuqori	Yuqori	Yuqori

Diagramma 2. Dizayn va raqobatbardoshlik o'rtasidagi bog'liqlik (tavsif)

Innovatsion dizaynning iqtisodiy samaradorligi

4-jadval. Innovatsion dizayn joriy etilishining iqtisodiy natijalari

Ko'rsatkich	Dizayn joriy etilmaganda	Dizayn joriy etilganda
Mijoz jalbi	Past	Yuqori
Sotuv hajmi	Barqaror emas	Barqaror o'sish
Brend qiymati	Past	Yuqori
Raqobat ustunligi	Cheklangan	Barqaror

Innovatsion dizayn iqtisodiy samaradorlikni oshirib, kompaniyalarga uzoq muddatli raqobatbardoshlikni ta'minlash imkonini beradi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, raqamli iqtisodiyot sharoitida innovatsion dizayn korxonalar va tashkilotlar uchun muhim strategik resursga aylanmoqda. Zamonaviy dizayn yondashuvlari nafaqat mahsulot va xizmatlarning estetik jihatini yaxshilash, balki ularning funktsionalligi, qulayligi hamda foydalanuvchi ehtiyojlariga mosligini ta'minlash orqali bozor raqobatida ustunlikka erishish imkonini yaratadi. Ayniqsa, foydalanuvchiga yo'naltirilgan dizayn, dizayn tafakkuri va UX/UI konsepsiyalari innovatsiya jarayonining samaradorligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Innovatsion dizayn raqamli mahsulot va xizmatlarda qo'shimcha qiymat yaratib, foydalanuvchi tajribasini yaxshilaydi va iste'molchilarning brendga bo'lgan ishonchini mustahkamlaydi. Natijada dizayn raqamli iqtisodiyotda raqobatbardoshlikni belgilovchi muhim omil sifatida namoyon bo'ladi. Tadqiqot davomida dizayn sifati bilan bozor natijalari o'rtasida bevosita bog'liqlik mavjudligi aniqlandi, ya'ni yuqori darajadagi dizayn mahsulotning bozordagi muvaffaqiyatiga, sotuv hajmining oshishiga va barqaror rivojlanishga xizmat qiladi.

Shuningdek, innovatsion dizaynni tizimli joriy etish raqamli iqtisodiyotda innovatsion muhitni shakllantirishga, raqobatbardosh biznes modellarni rivojlantirishga va milliy iqtisodiyotning global bozordagi o'rnini mustahkamlashga yordam beradi. Shu sababli innovatsion dizaynni rivojlantirish zamonaviy iqtisodiyotning ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

TAKLIFLAR

1. **Innovatsion dizaynni strategik darajada joriy etish** Korxonalar va tashkilotlarda dizaynni faqat estetik vosita emas, balki strategik boshqaruv elementi sifatida qarash va uni raqamli transformatsiya jarayonlariga integratsiya qilish zarur.
2. **Dizayn tafakkuri metodologiyasini keng qo'llash** Ta'lim muassasalari va biznes subyektlarida Design Thinking yondashuvini joriy etish orqali innovatsion fikrlash va muammo yechish ko'nikmalarini rivojlantirish tavsiya etiladi.

3. **UX/UI dizayn mutaxassislarini tayyorlash** Raqamli iqtisodiyot ehtiyojlaridan kelib chiqib, UX/UI dizayn, raqamli branding va interaktiv dizayn yo‘nalishlari bo‘yicha malakali kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirish lozim.
4. **Raqamli mahsulotlarda foydalanuvchi tajribasini ustuvor qo‘yish** Mahsulot va xizmatlarni ishlab chiqishda foydalanuvchi ehtiyojlari va xulq-atvorini chuqur tahlil qilish, dizayn qarorlarini testlash va takomillashtirish jarayonlarini muntazam olib borish zarur.
5. **Dizayn va innovatsiya integratsiyasini kuchaytirish** Ilmiy-tadqiqot institutlari, startaplar va sanoat korxonalari o‘rtasida dizayn va innovatsiyani uyg‘unlashtirgan hamkorlikni rivojlantirish raqobatbardosh mahsulotlar yaratishga xizmat qiladi.
6. **Milliy raqamli iqtisodiyotda dizayn madaniyatini rivojlantirish** Davlat miqyosida innovatsion dizaynni qo‘llab-quvvatlash, grant va loyihalar orqali dizayn ekotizimini shakllantirish milliy iqtisodiyotning global raqobatbardoshligini oshiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti. **“Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi to‘g‘risida.** — Toshkent, 2020.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining farmoni. **Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida.** — Toshkent, 2018.
3. Qodirov B.X. **Innovatsion iqtisodiyot va raqobatbardoshlik.** — Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
4. Rahimov S.S. **Zamonaviy dizayn va innovatsiya jarayonlari.** — Toshkent: Design Press, 2022.
5. Иванов В.В. **Инновации и дизайн в цифровой экономике.** — Москва: Юрайт, 2021.
6. Портер М. **Конкурентное преимущество: как достичь высокого результата.** — Москва: Альпина Паблицер, 2020.

7. Brown, T. **Change by Design: How Design Thinking Transforms Organizations and Inspires Innovation.** — New York: Harper Business, 2009.
8. Norman, D. A. **The Design of Everyday Things.** — New York: Basic Books, 2013.
9. Kotler, P., Keller, K. L. **Marketing Management.** — Pearson Education, 2019.
10. World Economic Forum. **The Global Competitiveness Report.** — Geneva, 2022.
11. OECD. **Digital Economy Outlook.** — Paris, 2021.
12. McKinsey & Company. **The Business Value of Design.** — 2018.
13. Harvard Business Review. **Why Design Thinking Works.**